

Wniosek o przeprowadzenie rozprawy pod nieobecność strony a wymóg z art. 148¹ § 3 k.p.c.¹

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 14 czerwca 2018 r.,
I AGa 119/18²

Poz. 3

Teza, że wniosek o przeprowadzenie rozprawy pod nieobecność strony nie jest w istocie żądaniem jej przeprowadzenia, jawi się jako sprzeczna z jasnym, niebudzącym wątpliwości interpretacyjnych znaczeniem językowym tego zwrotu, a także narusza zasady logicznego wnioskowania. Bezwarunkowe domaganie się określonego zachowania (przeprowadzenia rozprawy), także w określonej sytuacji procesowej (np. niestawiennictwa na rozprawę powoda lub jego pełnomocnika), nie może przecież oznaczać, że żądanie określonego zachowania się jest ograniczone wyłącznie do tej sytuacji procesowej.

Dominika Mróz-Szarmach

Glosa

Ustawą z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r., poz. 1311; zmiana weszła w życie z dniem 8 września 2016 r.) wprowadzono do przepisów ogólnych o czynnościach procesowych w kodeksie postępowania cywilnego art. 148¹, który otworzył możliwość do wydawania wyroków na

¹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1360, ze zm.; dalej: k.p.c.).

² www.orzeczenia.ms.gov.pl (dostęp: 13.11.2018).

posiedzeniu niejawnym w całym postępowaniu rozpoznawczym³. Celem tej regulacji ma być przyspieszenie postępowania⁴. Treść wskazanej jednostki redakcyjnej przypomina nieobowiązujący⁵ już art. 479¹⁷ k.p.c.⁶, w brzmieniu nadanym mu od dnia 20 marca 2007 r.⁷, który to przepis jedynie w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych dawał sądowi uprawnienie do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy poza rozprawą. Nowa regulacja, która *de facto* obliuguje strony⁸ postępowania do sformułowania w pierwszym piśmie procesowym wniosku o przeprowadzenie rozprawy, jeśli podmioty te chcą mieć gwarancję⁹, że sąd taką rozprawę wyznaczy, niejako ponownie¹⁰ wywołała temat interpretacji w jej świetle wysuwanych przez strony w pismach procesowych wniosków „o przeprowadzenie rozprawy także pod nieobecność” strony. Głosowane orzeczenie potwierdza, iż wskazana kwestia ma znaczenie w praktyce, a prawidłowa wykładnia przedmiotowego wniosku może mieć doniosłe znaczenie w konkretnej sytuacji procesowej.

Przedstawiona na wstępie konkluzja została podjęta przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie po rozpoznaniu wniesionej przez stronę bierną postępowania apelacji od wyroku wydanego na posiedzeniu niejawnym, którym utrzymano w mocy wcześniej wydany nakaz zapłaty. Sąd *a quo* wybór posiedzenia niejawnego – jako właściwego do rozpoznania sprawy, uzasadnił tym, że złożone przez

³ Jak się wydaje, z wyłączeniem postępowań, w których – z uwagi na ich specyfikę, przeprowadzenie rozprawy jest konieczne, np. w sprawie o rozwód czy separację z uwagi na obligatoryjność dowodu z przesłuchania stron – por. art. 432 k.p.c., bądź w postępowaniu nieprocesowym, gdy ustawodawca wprost wskazuje, że wydanie postanowienia możliwe jest wyłącznie po przeprowadzeniu rozprawy – np. art. 579 zdanie pierwsze k.p.c. Tak również postanowienie SO w Koninie z dnia 9 marca 2018 r., I Ca 528/17, POSP; K. Górniak, *Jawność posiedzeń sądowych w postępowaniu nieprocesowym*, „Przegląd Sądowy” 2017, nr 11–12, s. 67–68.

⁴ Por. J. Jankowski, *Nowelizacje Kodeksu postępowania cywilnego dokonane w okresie od kwietnia do końca października 2015 r.*, „Monitor Prawniczy” 2016, nr 1, s. 12.

⁵ Przepis został uchylony z dniem 3 maja 2012 r. – ustawa z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1381).

⁶ Artykuł ten, jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy zmieniającej, stanowił wzorzec dla obecnie obowiązującego art. 148¹ k.p.c. – por. Uzasadnienie projektu ustawy, VII kadencja, druk sejmowy nr 2678, <http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/druk.xsp?nr=2678> (dostęp: 13.11.2018).

⁷ Ustawą z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 235, poz. 1699).

⁸ W niniejszej glosie rozważania dotyczące strony należy odpowiednio odnieść także do uczestnika postępowania nieprocesowego.

⁹ Z wyłączeniem sytuacji, gdy pozwany uzna powództwo, gdyż wówczas sąd nie ma obowiązku rozpoznawania sprawy na rozprawie, nawet gdy zostało przedstawione takie żądanie przez którąkolwiek ze stron – por. 148¹ § 3 k.p.c.; J. Gudowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1, *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, wyd. 5, Warszawa 2016, s. 857.

¹⁰ Zagadnienie to pojawiło się na wokandzie już w okresie obowiązywania art. 479¹⁷ k.p.c. – por. wyrok SA w Warszawie z dnia 8 października 2008 r., VI ACA 772/08, LEX nr 1120286.

powoda i pozwanego dokumenty oraz pisma procesowe stanowiły wystarczającą podstawę do podjęcia merytorycznego rozstrzygnięcia, a żadna ze stron nie złożyła wniosku o przeprowadzenie rozprawy. Warto dodać, iż skarga apelacyjna zawierała zarzut naruszenia art. 148¹ k.p.c., choć treść zarzutu odbiegała od zastosowanej przez sąd *a quem* interpretacji. Sąd Apelacyjny w Szczecinie doszedł bowiem do przekonania, że postępowanie przed sądem pierwszej instancji dotknięte było nieważnością z art. 379 pkt 5 k.p.c., wywołaną jego przeprowadzeniem na posiedzeniu niejawnym w sytuacji, gdy powód w pozwie złożył wniosek o wyznaczenie rozprawy. W świetle powyższego wydaje się zatem, iż należy szerzej skomentować dwie kwestie. Pierwsza z nich dotyczyć będzie właściwej interpretacji, w świetle art. 148¹ k.p.c., wniosków stron stawianych w pismach procesowych, zaś druga – skutków, jakie może wywołać nieprawidłowa wykładnia tych wniosków.

Odczytywanie zamysłu autorów pism kierowanych do sądu stanowi bodaj jedno z ważniejszych zadań sądów przy rozpoznawaniu danej sprawy. Bez wątpienia, w razie powzięcia wątpliwości, organ sądowy ma narzędzia do zobowiązania stron do wyjaśnienia, jakich działań od sądu się domagają. Nie wydaje się przy tym, by wniosek „o przeprowadzenie rozprawy pod nieobecność” któregokolwiek z podmiotów stanowił takiego rodzaju żądanie, które wymaga pogłębionej analizy. Dopuszczalność przedmiotowego żądania wynika wprost z art. 209 k.p.c.¹¹ i jak podnosi się w doktrynie, wniosek ten ma dla sądu charakter wiążący¹². Wydaje się, że źródłem zawartego w tym przepisie uprawnienia jest zasada dyspozycyjności, która umożliwia stronom zadecydowanie, czy chcą skorzystać z przysługującego im prawa do bycia obecnym przy czynnościach postępowania na rozprawie, które winno być im zapewnione przez sąd¹³, czy też uwzględniają taką sytuację, w której sprawa toczyć się będzie bez ich udziału. Zapewne tego wniosku strony nie należy traktować jako zrzeczenie się udziału w rozprawie, a w konsekwencji pozbawienie strony możliwości udziału w niej¹⁴. Niezależnie od takiego spojrzenia na tę regulację z pewnością do dnia 8 września 2016 r. zasadniczy cel przedmiotowego wniosku stanowiło zapobieżenie skutkom z art. 177 § 1 pkt 5 k.p.c., czyli zawieszenie postępowania,

¹¹ Dodatkowo uprawnienie do zawarcia tego wniosku w pozwie znajduje odzwierciedlenie w art. 187 § 2 k.p.c.

¹² Por. A. Zieliński, *Komentarz do art. 209 [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. *idem*, wyd. 9, Warszawa 2017, s. 445.

¹³ Por. wyrok SA w Gdańsku z dnia 24 września 2013 r., V ACa 479/13, POSP.

¹⁴ Por. S. Cieślak, *Komentarz do art. 209 [w:] Kodeks postępowania cywilnego*, t. 1, *Komentarz. Art. 1–729*, red. A. Góra-Błaszczkowska, wyd. 2, Warszawa 2016, s. 698; J. Górowski, *Komentarz do art. 209 [w:] Kodeks postępowania cywilnego*, t. 1, *Komentarz. Art. 1–366*, red. A. Marciniak, K. Piasecki, wyd. 7, Warszawa 2016, s. 1028; A. Zieliński, *Komentarz do art. 209...*, s. 444.

wywołanego niestawiennictwem stron, bądź też – w przypadku pozwanego, co do zasady usunięcie zagrożenia wydania wyroku zaocznego¹⁵. Natomiast obecnie, w związku ze zmianą stanu prawnego, art. 209 k.p.c. winien być interpretowany także w połączeniu z art. 148¹ § 3 k.p.c., a sprzyja temu fakt, że nowelizacje ustaw niejednokrotnie wymagają spojrzenia na dotychczasowe przepisy w nowym świetle¹⁶, co pozwala zapewnić jednolitość w obrębie danego aktu prawnego czy instytucji prawnej. Powyższa analiza wydaje się prowadzić do wniosku, iż uprawnienie z art. 209 k.p.c. należy rozumieć jako domaganie się rozpoznania sprawy na rozprawie ze wskazaniem, iż strona dopuszcza dokonywanie przez sąd czynności także bez jej udziału. Dodatkowym potwierdzeniem przedmiotowej konkluzji może być odwołanie się do celowości działań, podejmowanych w postępowaniu przez podmioty, które winny mieć świadomość obowiązujących przepisów. Trudno bowiem przyjąć, iż strona miałaby składać wniosek o przeprowadzenie rozprawy pod jej nieobecność tylko na wypadek, gdyby sąd zdecydował, że sprawę jednak rozpozna na rozprawie. Za bardziej trafne należy uznać, iż celem takiej osoby jest jednocześnie zgłoszenie żądania przeprowadzenia rozprawy oraz żądania rozpoznania sprawy pod jej nieobecność. Wydaje się być nadmiernym formalizmem oraz niepotrzebnym superfluum oczekiwanie od stron postępowania, że w pismach procesowych zgłaszać będą dwa wnioski – jeden o przeprowadzenie rozprawy, zaś drugi o jej przeprowadzenie także w razie ich nieobecności. Ponadto, za wskazaną wyżej interpretacją przemawiać zwykle będą wnioski dowodowe, złożone w pozwie czy odpowiedzi na pozew, których specyfika¹⁷ uzasadniać będzie wyznaczenie rozprawy¹⁸. W konsekwencji, przyjętą przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie w rozpoznawanej przezeń sprawie wykładnię wniosku powoda należy uznać za prawidłową.

¹⁵ Por. art. 340 k.p.c.

¹⁶ Por. postanowienie SA w Krakowie z dnia 25 września 2015 r., I ACz 1067/15, POSP, w którym sąd stwierdza, że w związku z wprowadzeniem do kodeksu postępowania cywilnego art. 148¹ nie będzie już co do zasady stanowiło sprzeczności z polskim porządkiem prawnym w znaczeniu art. 1146 § 1 pkt 7 k.p.c. rozstrzyganie przez sąd obcy sprawy poza rozprawą.

¹⁷ Np. wniosek o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka czy z przesłuchania stron. Są to bowiem co do zasady tzw. dowody osobowe ustne – por. K. Knoppek [w:] T. Wiśniewski, *System prawa procesowego cywilnego. Postępowanie procesowe przed sądem pierwszej instancji*, t. 2, cz. 2, Warszawa 2016, s. 372 i 478.

¹⁸ Wniosek ten dotyczy głównie trybu procesu. W postępowaniu nieprocesowym sposób pozyskania niektórych dowodów osobowych może być bowiem inny – por. art. 514 § 1 zdanie trzecie k.p.c. oraz art. 515 k.p.c. Dodatkowo, w doktrynie wskazano, że rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym, w sytuacji gdy złożone zostały wnioski dowodowe wymagające wyznaczenia rozprawy i niepodlegające oddaleniu, narusza zasadę kontradyktoryjności – por. M. Skibińska, *Rozpoznanie i rozstrzygnięcie sprawy cywilnej na posiedzeniu niejawnym na podstawie art. 148¹ KPC w świetle zasad postępowania cywilnego i treści art. 5 KPC* [w:] *Ars in vita. Ars in iure. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi Jankowskiemu*, red. A. Barańska, S. Cieślak, Warszawa 2018, s. 167 i nn.

Następnie, argument wzmacniający przedstawioną w niniejszej glosie interpretację wniosku z art. 209 k.p.c. w zw. z art. 148¹ § 3 k.p.c. stanowić może okoliczność, że judykatura uznaje za wniosek o wyznaczenie rozprawy, tamujący możliwość skorzystania przez sąd z art. 148¹ k.p.c., a w konsekwencji skutecznie złożony, również wskazane w uzasadnieniu pozwu oświadczenie strony o gotowości do zawarcia ugody po „otwarciu” rozprawy¹⁹. Ewentualny zarzut wskazujący na zbyt szeroką wykładnię przedmiotowego oświadczenia należy odeprzeć odwołaniem się do wykładni celowościowej, a także zwróceniem uwagi, iż przepisy kodeksu postępowania cywilnego nie wymagają od działających w postępowaniu podmiotów składania wniosków z użyciem konkretnych słów²⁰. Racjonalność przedsięwziętych przez stronę czynności wymaga założenia, iż skoro oświadcza ona, że chce zawrzeć ugodę na rozprawie, to znaczy, że domaga się jej wyznaczenia. Nielogiczne byłoby wnioskowanie, iż oświadczenie takie składane jest jedynie na wypadek, gdyby sąd miał wyznaczać rozprawę, skoro gotowość do ugody została wyraźnie skorelowana z rozprawą, a zawarcie ugody możliwe jest jedynie na rozprawie²¹. Przytoczony kierunek interpretacji, który należy uznać za słuszny, zdaje się zmierzać do jak najszerzego zapewnienia stronom w postępowaniu cywilnym realizacji zasad równości, jawności (w tym ustności), kontradiktoryjności oraz bezpośredniości, wyznaczających przecież podstawowe standardy współczesnego postępowania cywilnego. Zaś obowiązek umożliwienia stronom prowadzenia postępowania w warunkach odpowiadających wspomnianym zasadom spoczywa na sądzie²², zatem sąd powinien przez wskazany pryzmat dokonywać interpretacji stanowisk stron.

Wypada odnotować w tym miejscu, że w doktrynie²³ oraz judykaturze²⁴ wyrażono pogląd przeciwny względem tego, który wynika z głosowanego wyroku. Zapatrywanie w nauce prawa odwołuje się do celu regulacji z art. 148¹

¹⁹ Por. wyrok SA w Warszawie z dnia 26 kwietnia 2018 r., VI ACa 1694/17, POSP.

²⁰ Co się tyczy formy złożenia takiego wniosku, to jest nią pismo procesowe, na co wskazuje wprost art. 209 k.p.c. Z uwagi na ramy niniejszego tekstu pominięte zostają w tym kontekście rozważania dotyczące art. 466 k.p.c.

²¹ Por. art. 223 § 1 k.p.c. Możliwe jest również zawarcie ugody na posiedzeniu jawnym – por. art. 185 § 3 k.p.c. Natomiast z pewnością właściwym posiedzeniem do jej zawarcia nie jest posiedzenie niejawne.

²² Por. wyrok SA w Warszawie z dnia 24 marca 2015 r., VI ACa 604/14, POSP.

²³ Por. A. Jasiński, *Wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym na podstawie art. 148¹ KPC – uwagi dotyczące nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego*, „Monitor Prawniczy” 2016, nr 17, s. 914, przy czym autor ten opiera się w swojej argumentacji na przywoływanym już wcześniej wyroku SA w Warszawie z dnia 8 października 2008 r., VI ACa 772/08, LEX nr 1120286.

²⁴ Por. m.in. wyrok SO we Wrocławiu z dnia 13 kwietnia 2018 r., XII C 1063/18; wyrok SR w Kamiennej Górze z dnia 10 kwietnia 2018 r., I C 35/18; wyrok SO w Warszawie z dnia 25 stycznia 2018 r., XXV C 702/17 – wszystkie orzeczenia z POSP.

§ 3 k.p.c., którym ma być umożliwienie stronom czynnego udziału w rozprawie i właśnie z tego względu skorzystanie przez powoda bądź pozwanego z uprawnienia z art. 209 k.p.c. nie stanowi również wniosku o wyznaczenie rozprawy²⁵. Nie sposób zgodzić się ze stanowiskiem – wyrażanym jako uzasadnienie powyższego poglądu, iż żądanie przeprowadzenia rozprawy pod nieobecność strony zakłada *implicite*, że powód bądź pozwany nie zamierzają stawiać się na rozprawie²⁶. Zasadniczy i pierwotny bowiem cel wniosku o przeprowadzenie rozprawy pod nieobecność strony – jak to zostało wyżej wskazane, stanowiło zniweczenie skutków z art. 177 § 1 pkt 5 k.p.c. lub art. 340 k.p.c. Wniosek ten zatem w swej istocie ma charakter prewencyjny, nie oznacza zaś wyartykułowania sądowi zamiaru nieuczestniczenia w posiedzeniu sądowym, a zatem nie stoi on w sprzeczności z celem art. 148¹ § 3 k.p.c.

Natomiast orzecznictwo sądów pierwszoinstancyjnych²⁷ wskazuje przede wszystkim, że wniosek z art. 209 k.p.c. jest standardowym wnioskiem „na wypadek przeprowadzenia rozprawy” czy też stanowi „stanowisko dotyczące skutków nieobecności strony na rozprawie, a nie żądanie przeprowadzenia rozprawy”²⁸. Ponadto, orzecznictwo precyzuje, iż wniosek z art. 209 k.p.c. – z uwagi na utrwalony dotychczas odmienny cel, może jedynie współistnieć ze stanowczym wnioskiem o wyznaczenie rozprawy²⁹, nie stanowiąc przeszkody do rozstrzygnięcia sporu na posiedzeniu niejawnym³⁰. Spotkać można także, niezrozumiałą – z uwagi na wykładnię językową, konstatację, że rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym stanowi uczynienie zadość wnioskowi strony z art. 209 k.p.c.³¹, gdyż sprawa rozpoznawana jest bez jej udziału. Wymienione uzasadnienia

²⁵ Z przedstawianego poglądu korzysta niekiedy judykatura – por. wyroki SR w Brzesku: z dnia 29 maja 2017 r., I C 297/17; z dnia 28 listopada 2017 r., I C 704/17; z dnia 4 stycznia 2018 r., I C 244/17 (należy zwrócić uwagę, że wszystkie te orzeczenia zostały wydane przez tego samego sędziego) – orzeczenia z POSP, w których sąd w całości przyjął argumentację autora artykułu wskazanego w przypisie 23 i wydał wyrok na posiedzeniu niejawnym.

²⁶ Por. A. Jasiołki, *Wydanie wyroku...*, s. 914.

²⁷ Warto zwrócić uwagę, że sądy *a quem* orzekały odmiennie w tej materii – por. orzeczenia glosowane oraz wskazane w przypisie 24. Choć nie można także nie wspomnieć, iż – jeszcze na kanwie uchylonego już art. 479¹⁷ § 2 k.p.c., Sąd Apelacyjny w Warszawie również prezentował pogląd odmienny od tego, który przyjął Sąd Apelacyjny w Szczecinie. Jednakże szersza ocena podstaw konkluzji sądu o nieuznaniu za wniosek o wyznaczenie rozprawy wniosku o przeprowadzenie rozprawy pod nieobecność strony nie jest możliwa, gdyż nie została ona przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w żaden sposób wyjaśniona w treści uzasadnienia – por. wyrok SA w Warszawie z dnia 8 października 2008 r., VI ACa 772/08, LEX nr 1120286.

²⁸ Por. wyroki SR w Kamiennej Górze oraz SO w Warszawie z przypisu 24.

²⁹ Por. wyroki SR w Gdyni: z dnia 25 marca 2017 r., I C 144/17 oraz z dnia 10 listopada 2016 r., I C 1305/16 – oba orzeczenia zostały wydane przez tego samego sędziego, POSP.

³⁰ Por. wyrok SR dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi z dnia 11 sierpnia 2017 r., XIII GC 1096/17, POSP.

³¹ Por. wyrok SR w Tychach z dnia 22 grudnia 2017 r., VI GC 1294/17, POSP.

stanowisk sądów powszechnych w przedmiocie wniosku z art. 209 k.p.c. zdają się wpisywać we wcześniej już nadmienioną tendencję do nader formalistycznego podejścia do uznania za skuteczne złożenie wniosku o przeprowadzenie rozprawy w rozumieniu art. 148¹ § 3 k.p.c. Jej przyjęcie prowadzić może do obciążania stron postępowania obowiązkiem niepotrzebnego mnożenia wniosków, których sens osiągnięty może zostać poprzez jeden dotychczas stosowany wniosek. W świetle powyższego kontestowane argumenty nie wydają się być silną podstawą dla tezy przeciwnej od tej stawianej w glosowanym orzeczeniu.

Drugą, sygnalizowaną na wstępie kwestią, którą należy tu poruszyć, są skutki dokonania przez sąd błędnej interpretacji wniosku z art. 209 k.p.c. Judykatura przedstawia w tej materii dwa zapatrywania, uznając, podobnie jak w glosowanym orzeczeniu, iż zaniechanie przeprowadzenia rozprawy prowadzi do nieważności postępowania³², bądź wskazując, że przedmiotowa sankcja jest zbyt daleko idąca³³. Ocena możliwych skutków błędnej interpretacji wniosku strony z art. 209 k.p.c. w zw. z art. 148¹ k.p.c. winna być poprzedzona zastrzeżeniem, że możliwość wydania merytorycznego orzeczenia na posiedzeniu niejawnym stanowi wyjątek³⁴ od przyjętej reguły, iż w procesie sąd orzeka po przeprowadzeniu rozprawy³⁵. Zasygnalizować w tym kontekście wypada³⁶, że słusznie kwestionowana jest w jurysprudencji konstytucyjność art. 148¹ k.p.c., a to m.in. w związku z brakiem stosownych przepisów o obowiązku pouczenia każdej ze stron o skutkach niezłożenia wniosku o przeprowadzenie rozprawy³⁷. Powyższe okoliczności skłaniają do konkluzji, że uprawnienie sądu do rozstrzygnięcia sprawy na posiedzeniu niejawnym powinno być wykładane ściśle, a to w konsekwencji oznacza, iż jeśli z jakiegokolwiek wniosku bądź oświadczenia każdej ze stron w pierwszym piśmie procesowym można odczytać potrzebę wyznaczenia rozprawy, orzekanie na posiedzeniu niejawnym nie może mieć miejsca. Tym bardziej za taki wniosek należy uznać ten z art. 209 k.p.c. Podstawą dla takiej

³² Por. wyrok SA w Szczecinie z dnia 10 stycznia 2018 r., I ACa 899/17, POSP, w którym sąd przyjął, że samo umożliwienie stronom wypowiedzenia się na piśmie co do wzajemnych twierdzeń może nie dać im w określonym stanie faktycznym ochrony ich praw, a to z uwagi chociażby na art. 217 k.p.c.

³³ Por. wyrok SA w Warszawie z dnia 26 kwietnia 2018 r., VI ACa 1694/17, POSP, w którym Sąd Apelacyjny wskazał, że pozwany miał możliwość wypowiedzieć się co do twierdzeń powoda w odpowiedzi na pozew, zatem w takich okolicznościach nie można skutecznie stawiać zarzutu pozbawienia możliwości obrony praw.

³⁴ Por. M. Sorysz, *Rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym w postępowaniu cywilnym w świetle zmian k.p.c. z 10 lipca 2015 r.*, „Palestra” 2016, nr 9, s. 83 i 85.

³⁵ Por. art. 148 § 1 k.p.c. w zw. z art. 316 § 1 k.p.c. Natomiast w postępowaniu nieprocesowym sprawy rozpoznawane są na posiedzeniu jawnym – por. art. 514 § 1 k.p.c.

³⁶ Ramy niniejszej glosy nie pozwalają na szersze omówienie tego zagadnienia.

³⁷ Por. szerzej M. Skibińska, *Rozpoznanie i rozstrzygnięcie...*, s. 165 i nn.

konkluzji mogą być argumenty przedstawione przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie, odwołujące się do zapewnienia stronom w postępowaniu ich fundamentalnych praw poprzez realizację uprawnień procesowych w postaci przedstawienia swojego stanowiska i dowodów na rozprawie. Stąd właśnie z uwagi na rangę wskazanych gwarancji zasadny wydaje się przyjęty w głosowanym orzeczeniu związek pomiędzy pominięciem przez sąd woli strony przeprowadzenia rozprawy a pozbawieniem strony możliwości obrony praw. Z tych też względów należy przyjąć, że co do zasady wydanie przez sąd wyroku na posiedzeniu niejawnym, pomimo odmiennych w tym zakresie wniosków stron, prowadzi do stwierdzenia nieważności postępowania³⁸.

Na koniec warto uzupełniająco krótko podsumować wymogi formalne, jakie muszą zostać spełnione, by sąd był zobligowany do niekorzystania z art. 148¹ k.p.c. i wyznaczenia rozprawy. Po pierwsze, jedna ze stron postępowania winna złożyć wniosek w tym przedmiocie, co zostało już wyżej bliżej rozwinięte. Po drugie, wniosek ten musi się znaleźć w treści pierwszego pisma procesowego składanego przez dany podmiot. I tak w przypadku strony czynnej postępowania – pierwszym pismem procesowym jest pozew, natomiast w przypadku pozwanego – odpowiedź na pozew³⁹ lub sprzeciw od wyroku zaocznego czy nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym lub też zarzuty od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym⁴⁰. Po trzecie zaś, strona bierna nie może złożyć oświadczenia o uznaniu powództwa, gdyż sytuacja taka niweczy wiązanie sądu wnioskiem o przeprowadzenie rozprawy. Wskazane wymogi jasno potwierdzają, że to strona jest dysponentem wniosku w przedmiotowym zakresie⁴¹ i to na nią nałożono ciężar decydowania w tej materii⁴², a w razie wyrażenia przez nią woli rozpoznania sprawy na rozprawie sąd jest tym związany⁴³.

Konkludując, należy zauważyć, że z pewnością większych wątpliwości nie budziłby wyłącznie wniosek „o przeprowadzenie rozprawy”, jednakże stanowi nadużycie interpretacyjne wywodzenie, iż wniosek „o przeprowadzenie

³⁸ Z wnioskiem tym zdaje się korespondować stanowisko judykatury zakładające, że w sytuacji, w której pozwany uznał powództwo i sąd nie przeprowadził rozprawy, zainicjowana środkiem zaskarżenia kontrola takiego postępowania nie może zmierzać do oceny, czy posiedzenie niejawne miało, czy też nie wpływ na wynik sprawy, a to z uwagi na jednoznaczne brzmienie przepisu w tym względzie – por. wyrok SN z dnia 9 listopada 2011 r., II CSK 132/11, BOSN.

³⁹ Choć nie można wykluczyć, że w razie niezłożenia odpowiedzi na pozew pozwany, za zgodą sądu, złoży pismo przygotowawcze i wówczas to pismo będzie jego pierwszym pismem w sprawie.

⁴⁰ Por. E. Rudkowska-Ząbczyk, *Komentarz do art. 148¹ [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Krześ, wyd. 22, Lex/el., pkt 5.

⁴¹ Por. A. Jasiołkowski, *Wydanie wyroku...*, s. 914.

⁴² Por. R. Kulski, *Komentarz do art. 148¹ [w:] Kodeks postępowania cywilnego*, t. 1, *Komentarz. Art. 1–366...*, s. 615.

⁴³ Por. M. Sorysz, *Rozpoznanie sprawy...*, s. 87.

rozprawy także pod nieobecność” strony należy tłumaczyć jako złożony jedynie na wypadek, gdyby sąd zdecydował się wyznaczyć rozprawę. Już zatrzymanie się wyłącznie na wykładni językowej pozwala przyjąć, że wniosek ten stanowi o żądaniu przeprowadzenia rozprawy. Dodatkowo, celowość działania podmiotów postępowania pozwala skonstatować, iż gdyby strona nie chciała wyznaczenia rozprawy, to w jej piśmie w ogóle taki wniosek by się nie znalazł. Nawet przyjęcie, że uprzednio, tj. do dnia 8 września 2016 r., jedyny cel złożenia przedmiotowego wniosku zasadzał się na zahamowaniu skutków z art. 177 § 1 pkt 5 k.p.c. czy z art. 340 k.p.c. *a contrario*, to nie był on składany „w razie, gdyby sąd wyznaczył rozprawę”, lecz właśnie dlatego, że strona wiedziała, iż taka rozprawa zostanie wyznaczona i na takim forum sprawa będzie rozpoznana. Z tych też względów i niezależnie od przedstawionych tu poglądów przeciwnych rozumowanie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie należy uznać za trafne.

Poza zaaprobowaniem konkluzji sądu wydającego głosowane orzeczenie w przedmiocie wykładni wniosku o przeprowadzenie rozprawy pod nieobecność strony za słuszny należy także przyjąć kierunek oceny przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie możliwych skutków nieprzeprowadzenia rozprawy przez sąd pierwszej instancji na skutek wadliwej oceny oświadczeń i wniosków stron. Dopuszczalne zatem wydaje się uznanie, że w takiej sytuacji, co do zasady, dojść może do nieważności postępowania. Wynika to z faktu, iż zasada jawności postępowania oraz związane z nią uprawnienia stron do przedstawiania wniosków i dowodów w sposób bezpośredni wpisują się w konstytucyjną zasadę prawa do sądu⁴⁴ i rzetelnego postępowania⁴⁵, która winna być pierwszorzędnie chroniona. Nie wydaje się również, by wzgląd na szybkość postępowania, który skłonił ustawodawcę do wprowadzenia art. 148¹ k.p.c., powodował w tej sytuacji wyłączenie przedmiotowej ochrony. Ponadto, możliwość wystąpienia tak daleko zakreślonych konsekwencji dokonania wadliwej oceny przez sąd jak nieważność postępowania stanowić również będzie dla sądu asumpt do ukierunkowania na dbałość o przeprowadzanie wnikliwej wykładni wniosków stron.

Motion to proceed on trial without the party's presence and the requirement from Article 148(1) paragraph (3) of the Civil Procedure Code

The commentary deals with the question of interpretation of the motion to proceed on trial without the party's presence in the context of Article 148(1) paragraph (3) of the Civil Procedure Code and the obligation to file relevant motion to enable the court to give

⁴⁴ Por. art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, ze zm.).

⁴⁵ Por. M. Sorysz, *Rozpoznanie sprawy...*, s. 82.